

Ο Μέγας Κανών του Αγίου Ανδρέα Κρήτης: Εγερτήριο σάλπισμα για μετάνοια

/ [Ορθόδοξες Προβολές](#)

Σήμερα το πρωί τελείται η Θεία Λειτουργία των Προηγιασμένων Δώρων και το απόγευμα μαζί με το Μικρό Απόδειπνο ψάλλεται ο Μέγας Κανών του Αγίου Ανδρέα Κρήτης.

Ο Μέγας Κανών είναι ο εκτενέστερος σε μήκος εκκλησιαστικός ύμνος της κατηγορίας των κανόνων. Η χρήση του κατά την περίοδο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής οφείλεται στο βαθύτατα αγιογραφικό, διδακτικό και θεολογικό περιεχόμενό του, το οποίο ουσιαστικά αποτελεί προσκλητήριο για μετάνοια, συγχώρεση και ταπείνωση.

Σήμερα, στη λειτουργική πράξη που επικράτησε, ο Μέγας Κανών, όπως είναι γνωστό, ψάλλεται στον Όρθρο της Πέμπτης της ε΄ εβδομάδας των Νηστειών, γι' αυτό και η ημέρα επικράτησε να λέγεται **«Πέμπτη του Μεγάλου Κανόνος»**. Στα μοναστήρια **συνεχίζεται η παλαιά τάξη να ψάλλεται στον Όρθρο, ενώ στους ενοριακούς ναούς των πόλεων το απόγευμα της Τετάρτης μαζί με το Μικρό Απόδειπνο.**

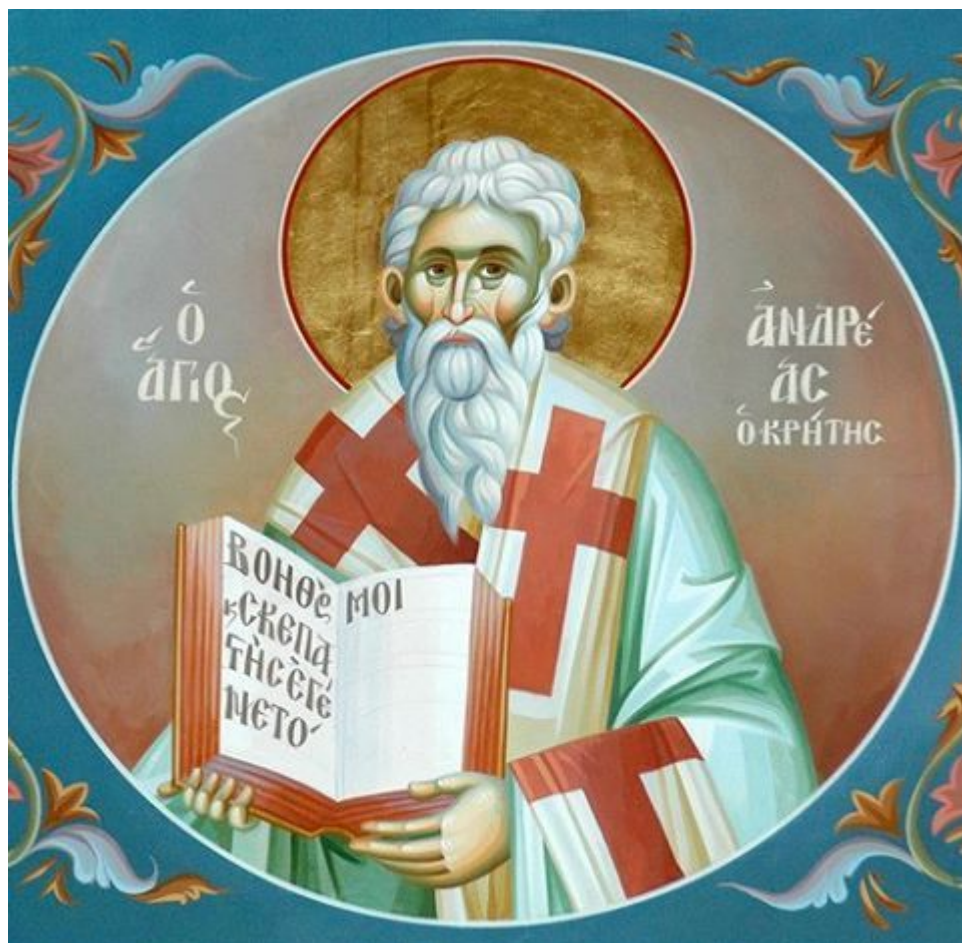
Ο Μέγας Κανών ψάλλεται σε **ήχο πλάγιο του β΄**. Είναι ήχος γλυκός, κατανυκτικός και εκφραστικός ιδιαίτερα του πένθους και της συντριβής της ψυχής, γι' αυτό και χρησιμοποιείται πολύ στην υμνογραφία της Μεγάλης Εβδομάδας. Ο γοργός μάλιστα ειρμολογικός ρυθμός του, στον οποίο ψάλλονται τα τροπάρια του Μεγάλου Κανόνος, πέρα από την κατάνυξη και τη συντριβή που μεταδίδει, εκφράζει και την ιερή ανησυχία της υπάρξεως να επιτύχει την εν Χριστώ απολύτρωσή της.

Εγερτήριο σάλπισμα

Όπως αναφέρει ο Μητροπολίτης Νέας Σμύρνης κ. Συμεών ο Μέγας Κανών, που συνέθεσε **ο άγιος Ανδρέας ο Ιεροσολυμίτης, αρχιεπίσκοπος Κρήτης** κι ένας απ' τους πιο εξέχοντες εκπροσώπους της εκκλησιαστικής ποιήσεώς μας, είναι ένας από τους πιο υπέροχους και περισσότερο γνωστούς ύμνους στο εκκλησιαστικό πλήρωμα. Ψάλλεται τμηματικά τις τέσσερις πρώτες ημέρες της Καθαρής Εβδομάδας και ολόκληρος την Πέμπτη της ε΄ εβδομάδας της Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

Αποτελεί ένα εγερτήριο σάλπισμα που αποβλέπει στο να φέρει τον άνθρωπο σε συναίσθηση της αμαρτωλότητάς του και να τον οδηγήσει μέσα από τη συντριβή και τη μετάνοια κοντά στον Θεό.

Ο Μέγας Κανών είναι ύμνος βαθιάς συντριβής και συγκλονιστικής μετανοίας. Ο άνθρωπος, που αισθάνεται το βάρος της αμαρτίας· που γεύεται την πικρία της μακριά από τον Θεό ζωής· που κατανοεί τις τραγικές διαστάσεις της αλλοτριώσεως της ανθρώπινης φύσεως στην πτώση και την αποστασία της από τον Θεό, συντρίβεται. Κατανύσσεται. Αναστενάζει βαθιά και ξεσπά σε θρήνο γοερό. Έναν θρήνο όμως που σώζει, διότι ανοίγει τον δρόμο της μετανοίας. Τον δρόμο που επαναφέρει την ανθρώπινη ύπαρξη κοντά στον Θεό, την πηγή της αληθινής ζωής και το πλήρωμα της άρρητης χαράς και ευφροσύνης.

Το θέμα του Μεγάλου Κανόνα

Το Συναξάριο της Πέμπτης της ε΄ εβδομάδας των Νηστειών (της ημέρας δηλαδή που ψάλλεται ο Μέγας Κανών) ως εξής αναφέρεται στο θέμα, το περιεχόμενο και τους σκοπούς του ποιήματος· «πάσαν γὰρ Παλαιάς και Νέας Διαθήκης ιστορίαν ερανισάμενος και αθροίσας, το παρόν ηρμόσατο μέλος, από Αδάμ δηλαδή μέχρι και αυτής της Χριστού Αναλήψεως και του των Αποστόλων κηρύγματος. Προτρέπεται γούν διά τούτου πάσαν ψυχήν, όσα μεν αγαθά της ιστορίας ζηλούν και μιμείσθαι προς δύναμιν, όσα δε των φαύλων αποφεύγειν, και αεί προς Θεόν ανατρέχειν διά μετανοίας, διά δακρύων και εξομολογήσεως, και της άλλης δηλονότι ευαρεστήσεως». Θέμα δηλαδή του Μεγάλου Κανόνα είναι η παρουσίαση της τραγικής καταστάσεως του ανθρώπου της πτώσεως και της αμαρτίας και η θερμή παρακίνησή του να μετανοήσει και να επιστρέψει κοντά στον ζώντα και αληθινό Θεό.

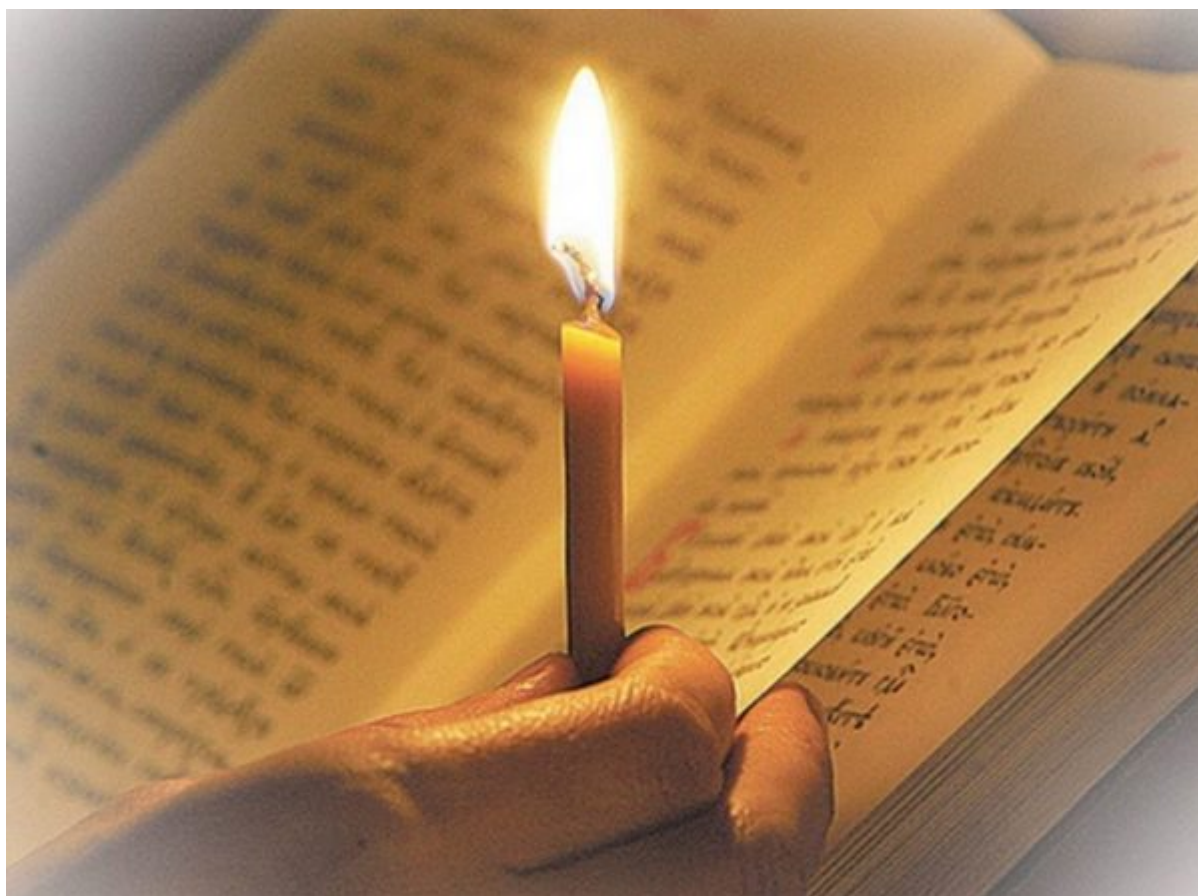
Η διαπραγμάτευση του θέματος είναι πρωτότυπη, έντονα δραματική και πλαισιώνεται από τη χρήση ενός πλήθους παραδειγμάτων αποβλέπει στην παρακίνηση της ψυχής να μιμηθεί τις καλές πράξεις των ευσεβών και ν' αποφύγει τις κακές των ασεβών. Τα περισσότερα από τα βιβλικά παραδείγματα είναι

παρμένα από την Παλαιά Διαθήκη. Αυτό κυρίως γίνεται στις πρώτες οκτώ Ωδές (όπου, βέβαια, αναφέρονται σποραδικά πρόσωπα και γεγονότα και της Καινής Διαθήκης). Μας το υπογραμμίζει και ο ίδιος ο ποιητής στο τροπάριο θ' 2· «Μωσέως παρήγαγον, / ψυχή, την κοσμογένεσιν / και εξ εκείνου / πάσαν ενδιάθετον / γραφήν ιστορούσάν σοι / δικαίους και αδίκους, / ων τους δευτέρους, ω ψυχή, / εμιμήσω, ου τους πρώτους, / εις Θεόν εξαμαρτήσασα».

Τα βιβλικά πρόσωπα, που χρησιμοποιούνται από τον ποιητή, κρίνονται ανάλογα με τη συμπεριφορά τους προς τον Θεό και τον νόμο Του και τη διαγωγή τους μες στην Ισραηλιτική κοινωνία. Έτσι προβάλλεται ιδιαίτερα η παιδαγωγική τους αξία. Τόσο των θετικών παραδειγμάτων, που θα πρέπει να μιμηθεί ο πιστός, όσο και των αρνητικών, που οφείλει ν' αποφύγει.

Ο ιερός Ανδρέας αντλεί τις υποθέσεις του από διάφορα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης. Οι περισσότερες είναι παρμένες από τη Μωσαική Πεντάτευχο, δεν λείπουν όμως και από άλλα βιβλία, όπως του Ιησού του Ναυή, των Κριτών, των Βασιλειών, των Ψαλμών, του Ιώβ, του Ιωνά, του Ιερεμία και του Δανιήλ.

Η θ' ωδή είναι η μόνη που προέρχεται από την Καινή Διαθήκη (Λουκ. 1,46-55), γι' αυτό και ο άγιος Ανδρέας τα παραδείγματα των τροπαρίων της τα δανείστηκε αποκλειστικά απ' αυτήν. Το δηλώνει άλλωστε ο ίδιος στο τέταρτο τροπάριό της, με το οποίο και αρχίζει τη χρήση Καινοδιαθηκικών παραδειγμάτων· «Της Νέας παράγω σοι / Γραφής τα υποδείγματα / ενάγοντά σε, / ψυχή, προς κατάνυξιν· / δικαίους ούν ζήλωσον, / αμαρτωλούς εκτρέπου...». Τα παραδείγματα αυτά αναφέρονται κυρίως στον Χριστό και τα θαύματά Του και είναι όλα παρμένα αποκλειστικά από τα ιερά Ευαγγέλια.

Με πληροφορίες από το βιβλίο: Μητρ. Νέας Σμύρνης Συμεών, Αδαμιαίος θρήνος. Ο Μέγας Κανών Ανδρέου του Κρήτης. Εισαγωγή - κείμενο - μετάφραση - σχόλια, 4η εκδ. (Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 2009), 32-40.